

בביאור מידת הזהירות

הרמח"ל מסביר שהמידה הראשונה היא הזהירות. מהי זהירות?
יש לך נפש ברוך ה', לכן צריך לשים לב שהיא לא תלך לאיבוד, תישחק. מי שלא זהיר יותר גרוע מהבהמות והחיות.
הבעיה עם הזהירות היא שלפעמים בני אדם לא רוצים לשמוע עליה, כי יש להם תחושה שלהיזהר כל הזמן זה אומר להפסיק לחיות.
כמו אמא שלא נותנת לילדים שלהם לחיות מרוב עודף זהירות. זה נשמע כמו עצירת החיים, לכן צריך לברר טוב מהי זהירות.

זהירות היא לא לעצור את הטבע, אלא להפך.
בעלי החיים מאוד זהירים, והם חיים. עוצמת החיים היא הערנות המאוד גבוהה. בעל חיים שהולך בטבע הוא מאוד עירני, קשור למציאות וחי אותה. הוא דרוך, לראות דברים שיעזרו לו ולברוח מסכנות. הוא לא עוצר את החיים, אלא חי אותם!
זהירות זו מודעות גבוהה. זה לא מעצור חיים, אלא חיים איכותיים.
אדם שלא יודע מה עבר על האישיות שלו במשך חצי השנה האחרונה, מה מצבו הנפשי ביחס למה שהיה, הוא לא במודעות אל עצמו. הוא חי חיים מאוד שטחיים. הוא לא מודע לנפש שלו! זה חוסר זהירות, חוסר תשומת לב לדבר הכי יקר לאדם בעולם.
מי שלא זהיר הוא לא חי!! הוא לא שם לב מה מצבו הנפשי שלו [הוא לא עם יד על הדופק לוודא שהוא חי את תביעתו הנשמטית], כמו עיוור על שפת הנהר.
זהירות היא לא עצירת החיים אלא ערנות מאוד גבוהה כדי לשמור עליהם.

המצב שבו אנשים לא שמים את ליבם לראות מה מצבו האישיות שלהם הוא נורא ואיום! זו סכנת חיים, חוסר עירנות וזהירות.
זה כמו אדם שטייל בואדי, ולא ראה את הנוף, לא ראה את היופי של הטבע! הוא הלך, הפסיד את כל הטיוול כי לא היה עירני.
אדם שלא שם לב מה עבר על האישיות שלו לא עירני לחיים! זה פוגע ברמת ואיכות החיים של האדם.
חכמי הסוד אומרים שזהירות זה מלשון זוהר: לתת לחיים אור, משמעות, לא סתמיות!

הזהירות יכולה להוביל להימנעות, למחשבה, אבל גם לחיזוק - אם מדובר בדבר חיובי. זו עירנות למצב מכלול האישיות.
הטבע אמור להיות כזה, לכן ירמיהו מתלונן על זה שאנשים עסוקים בלרוץ את חייהם, ולא משקיעים זמן לשאול את עצמם מה עובר עליהם!
זה כמו סוס שרץ במלחמה. סוס באינסטינקט שלו מפחד, הוא לא רוצה לריב.
במלחמות הסוסים היו רצים לתוך האש - איך? היו מטריפים אותם. משקים אותם יין וסמים, עושים מהומה גדולה, מטריפים את הסוסים וגורמים להם להתנהג באופן לא טבעי! סוס שוטף במלחמה זו חיה לא נורמלית.
ירמיהו אומר שהאנשים לא מתנהגים באופן טבעי! הם בטירוף בחיים, נגד טבעה של הנפש. הם מתנהגים באופן לא זהיר! זה הדבר הכי בריא ונורמלי.
למה בני האדם לא זהירים?

הדבר הכי טבעי לכאורה זה לשמור על הנפש, לשים לב אליה. למה האדם לא עושה את זה?
הרמח"ל אומר שהכל נעוץ ביצר הרע.
"כי יצר לב האדם רע מנעוריו" - משעה שננער ממעי אמו - משעה שנולד.
מה הכוונה?

תינוק בן יומו צריך להתקיים. יש לו יצר קיום מאוד חזק.
לכן אם התינוק רעב בשלוש בבוקר, הוא יצרח עד שהוא יקבל אוכל.
לכאורה זה אגואיזם. אמא שלו עייפה, היא לא ישנה הרבה זמן כמו שצריך. שיתגבר!
הוא כל הזמן צועק, והוא ממשיך גם בגילאים יותר גדולים, עד שהוא מקבל את מה שהוא רוצה.

למה הוא לא יכול לחכות קצת, להתחשב?

מהרגע הראשון שהילד נולד הוא שקוע בתוך עצמו, הוא מאוד אנוכי. הוא צריך להתקיים!
ה' נתן לו יכולת ללחום על הקיום שלו בדרך הזו, כי הוא חלש מאוד וקטן.
גם אחר כך בגן הוא מאוד רוכשני, "המשחקים שלי".
זה יצר הרע. יצר הרע זה יצר הקיום, שגורם לנו להיות מאוד אנוכיים, מרוכזים מעצמנו.
קשה לבקש מילדים לצרת המאנוכיות שלהם. זה מאוד מאוד חשוב להם, וזה נורמלי.
אז מה הבעיה? הבעיה היא שכשאדם מתבגר, אז יצר הקיום הוא רע! אין בו חסד, אין בו גבורה.
לכן כשהאדם לאט לאט מתבגר, מופיע אצלו יצר אחר: הוא לאט לאט מתחיל להופיע ערכים המופיעים בקרבו.
הוא לאט לאט יותר ויותר מבין את זה, יש בתוכו ברוך ה' דברים טובים.

נוצר קונפליקט: יצר הקיום חושש מכך שיהיו יותר מדי ערכים - זה מסוכן! חס ושלום פיקוח נפש!
אם הוא יחלק לכולם, לא ישאר לו! "מה אני פראייר?". אם אני אמחל על כבודי, אני בסכנה!
יצר הקיום מפחד מאוד מעודף ערכיות, זה מסוכן לקיום.
לכן יצר הרע משתמש בטיעון החזק ביותר שיש בעולם: פיקוח נפש. הרי פיקוח נפש דוחה הכל.
מכל דבר הוא עושה פיקוח נפש, על כל שטות קטנה הוא מפעיל אזהרות.
הוא חושש שאם הנתניה תגבר, זה יבוא על חשבון הקיום! צריך להיזהר. אם זה יבוא על חשבוני, זה מסוכן.

לכן יצר הקיום שלנו חזק מאוד.
הוא קודם ליצר הטוב, והוא משתמש בטיעון החזק ביותר - פיקוח נפש.
הוא הותיק פה פשטח, "מלך זקן", והוא תמיד טוען שמסוכן להיות יותר מדי ערכי.
לכן יצר הקיום מזהה שאם האדם מתחיל לחשוב בצורה ערכית זה מסוכן.
לכן יצר הקיום לא מאפשר לאדם לחשוב בצורה ערכית, בטענה של פיקוח נפש.
הוא אומר לאדם: איך אתה יכול לעסוק בשאלות ערכיות? יש הרבה דברים לסדר, יש מתחרים, סכנות.
הוא ממציא לך כל מיני דברים שיוצרים אווירת סכנה. הוא מפעיל את כל הצופרים, רק אל תחשוב על עולם הערכים.
לכן העצה הגדולה ביותר שלו היא: אחר כך, אין זמן.
אין זמן לחשוב על עולם הערכים שלי: האם אני מתקדם מבחינה ערכית, האם אני מספיק עניו?
כל השאלות האלו דורשות מחשבה. אין זמן!

הדרך היחידה להתבגר היא להקדיש זמן. זה ההבדל בין ילד למבוגר - היכולת להקדיש זמן למחשבה.
אנחנו מסוגלים לראות ילד קטן גם בן שלושים - אדם המשועבד לצרכים של עצמו.
הוא ילדותי, זה נובע מרגע של טעות. פעם ב, יצר הקיום תוקף את האדם: הכבוד שלו, הממון שלו וכו'.
ובאותו רגע הוא חוזר להתנהג כמו תינוק.
אנחנו רוצים למעט את הרגעים האלו בחיים, לאט לאט להפחית אותם על ידי מחשבה.
גם כשטועים מיד מתקנים, מבינים שזה היה רגע של חוסר בגרות.
זו זהירות, שאדם שם לב, עירני, מונע את הטעויות אם הוא יכול, ואם לא אז הוא מודע לכך שהוא צריך לחזור לחשוב חשיבה ערכית.
הדרך היחידה היא זמן. צריך להקדיש זמן לחשיבה ערכית, להתבונן על עצמנו.
אלא מה, היצר הזה משתדל להפריע לנו להתבונן.

שלמה המלך אומר לנו "אל תתן שינה לעיניך" - אל תהיה רדום. שים לב לנפש שלך! תתעורר! אל תשכב בקטנות, בילדותיות.
המאמץ המחשבתי הזה של ההתבוננות לדעת הרמח"ל הוא דבר טבעי, הוא אמור להיות אצל כל אדם בצורה נורמלית.
לכן אדם צריך ללמוד תורה, אחרת הוא לא שם לב לכך שיש עולם ערכי, או לחלופין לא מבין שהעולם הערכי הוא היותר חשוב.
התורה נותנת את האיזון בין שני היצרים, בין הקיום לבין הערכים.
כמה צדקה נותנים? - יש שולחן ערוך. כמה אוכלים? - שולחן ערוך.

זו הדרך למצוא את האיזון בין יצר הקיום לעולם הערכי.
אבל זה לא מספיק ללמוד תורה, תורה מביאה לידי זהירות. צריך גם להתבונן.

סיכום בקצרה:

המידה הראשונה היא זהירות - לא עצירת החיים, אלא שמירה עליהם. ערנות לודא שאנחנו במסלול הנכון, שאנחנו באמת חיים את החיים. זו מודעות גבוהה למצב מכלול האישיות שמובילה לא לעצירת חיים אלא לחיים יותר איכותיים. אדם שלא ערני לתהליכים הנפשיים שהוא עובר, הוא חסר מודעות, חסר זהירות - הוא לא חי! הוא לא מודא שהוא בכיוון הנכון.

המצב שבו אנשים לא שמים לב למצב הנפשי שלהם הוא נורא! זו סכנת חיים. הם מפספסים את החיים, החיים שהם חיים סתמיים ולא איכותיים. זהירות זה מלשון זוהר: לתת לחיים אור, משמעות! זוהי הדרך הטבעית. אנשים שחיים בטירוף החיים, לא עוצרים רגע לבדוק מה מקומם, מה עובר עליהם, זה לא בריא ולא נורמלי! הם לא זהירים. כמו סוס שדוהר במלחמה כי הטרופו אותו! זה נגד טבעו הזהיר.

הסיבה שהאדם לא שומר על נפשו למרות היות הדבר טבעי, היא קיומו של היצר הרע - יצר הקיום של האדם, הצד האגואיסטי שנמצא בו כבר מהיותו תינוק ודואג שהוא ימשיך לשרוד. היצר הזה מרכז את האדם בעצמו, בקיום שלו. כאשר האדם מתבגר, מופיע אצלו יצר הטוב - ערכים אלוקיים שבקרבנו. זה יוצר קונפליקט: יצר הקיום חושש שהערכים יבואו "על חשבון" האדם והישרדותו, לכן הוא משתמש על כל מעשה של דאגה לאחר, נתינה וכד' בטיעון החזק ביותר - פיקוח נפש. זה יצר חזק, הטענה שלו חזקה והוא קודם ליצר הטוב. הוא מקשה על האדם לחשוב בצורה ערכית, במסווה של "פיקוח נפש".

כאשר האדם בא לעבוד על שמירת נפשו, על צדדיו הערכיים, היצר הרע ממציא לו אווירת סכנה: דברים שיש לטפל בהם, סכנות. הוא עושה הכל כדי למנוע את האדם מעבודה זו. עצתו הגדולה ביותר היא "אחר כך". הוא לא נותן לאדם זמן לחשוב על מקומו הערכי.

לכן יש להקדיש זמן למחשבה, לשים לב שערכיו לא נעלמים אל מול צרכיו האישיים, ובכך למנוע את הטעויות או לזהות אותן לכל הפחות. בשביל זה צריך זמן, צריך להתבונן. אסור לנו להירדם על המשמרת, לתת לאגואיסטיות לנהל אותנו.

מאמץ ההתבוננות הוא טבעי, אבל אדם שלא לומד תורה לא מפנים את קיום העולם הערכי, או את חשיבותו. התורה מלמדת את האיזון בין קיום האדם לבין הערכים שלו. אבל מעבר ללימוד התורה, יש גם להתבונן.

השיחה נערכה לפישטחיות הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.